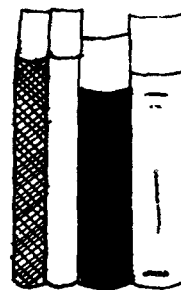

DESDE L'ARXIU

UNA ESMENA REFERENT A L'EVOLUCIÓ DELS TOPONIMS D'ALGUNS POBLES

Diuen els entesos en toponímia que els canvis o diferències dels noms de les poblacions es deuen a l'evolució o transformació progressiva que dits noms han experimentat en el córrer dels segles, -fet que no vull pas negar en allò que a determinades poblacions es refereix-; tanmateix em permeto fer una esmena sobre aquesta matèria, en contra de l'opinió general fins ara coneguda.

Em referiré concretament a un parell de casos, que valdran com a botó per mostra, sobre dos pobles de Cerdanya: Ventajola i Aja. I puc afirmar categòricament que els canvis d'aquests topònims no es deuen pas a una transformació evolutiva o progressiva dels mateixos, ans bé, es deuen principalment a la fonètica de la parla popular, que influïa notablement en els escriptors de l'època, i es deuen també, sens cap dubte, a la imperícia de les regles ortogràfiques.

Heus ací, a continuació, la prova ben palesa de la nostra asseveració, basada en un gran nombre de documents, tals com "Regestrum Curie Sancti Michaelis de Cuxano", "Liber Judeorum Ville Podiiceritani", "Liber Expensarum", "Liber Sindicatus Ceritanis", Llibres de l'Arxiu Notarial antic de Puigcerdà, Padrons d'habitants, documents de l'Arxiu Diocesà d'Urgell, i molts altres documents escaudusers de l'Arxiu Històric de la vila de Puigcerdà.

Doncs bè, en tot aquest munt de documents, el nom correcte de "VENTAJOLA" -que ja es troba des del segle X, a inicis del XI i a tot el llarg dels segles, majorment des del XVI fins als nostres dies-, fou emprat INDISTINTAMENT i simultaneja amb les modalitats o variants següents: "VENRAIOLA i VENTAYOLA", es decir, amb i llatina o amb y grega, durant els segles XII al XVI (inclusius), i "VENTEYOLA", que hom troba en documents del segle XIV; "VANTAJOLA i VANTEJOLA", (mudant la e en a, i la a en e, en documents també del XVI i del XVII Així mateix, des del XVII fins a inicis del XX inclusivament, empen la B de Barcelona en lloc de V de València, i amb els canvis esmentats de la e en a, i de la a en e; és dir: "BANTAJOLA i BANTEJOLA"; fins i tot, en dos documents, l'uns del segle X i l'altre del XVII, trobem "BENTAGOLA", on usen la g en lloc de j, confontent el valor fonètic d'aquestes dues lletres. Sempre, com hem dit, simultanejant amb el nom correcte: VENTAJOLA

Com podeu veure, doncs, tota aquesta llarga desfilada de variants emprades INDISTINTAMENT en una mateixa i àdhuc en documents coetanis o del mateixos anys. NO ES DEUEN PAS a una transformació evolutiva pròpiament dita, sinó que es tracta d'uns simples canvis fonètics deguts a la parla vulgar, emprada sovint pels escriptors. Fins i tot es dona un cas ben curiós - que corrobora palesament la nostra asserció-, i és que en documents del segle XIX (1810, 31,33,35 38,45 i 46), l'escriu hi posa "VENTA-

JOLA" en grafia o forma correcta, i en canvi, el SEGELL del poble, al costat de la signatura, diu: "BANTAJOLA ." (amb B de Barcelona i amb la a en lloc de la e).

Un cas semblant passa amb AJA, (del llatí Aginis), poble del qual en documents d'uns mateixos segles, es troben grafies anàlogues al cas de Ventajola. Car trobem indistintament: "AIA, AYA, HAIA, HAYA"; és dir, amb i llatina i amb y grega, amb hac o sense hac; també es troba "AGE I AGIA" (amb g en lloc de la j) i àdhuc "AGA I AIGA", confontent - com en Ventajola - el valor fonètic de la g en lloc de la j).

Semblantment podríem dir de "GOMBRENY MONTGRONY" que trobem amb la ny catalana correctament escrita, o bé invertint les dues lletres de la ny, i posant "ny": "GOMBREYN, MONTGROYN" que pronunciats suaument i pausada, ens dona gairebé el mateix valor fonètic.

En fi, valguin aquest cas com a botó per mostra, amb els qual suposos que aquesta esmena queda ben clara, ¿Oí? RES MES.

SALVADOR GALCERAN,
Arxiver Diplomat.

(Treball presentat a la XXI Assemblea Intercomarcal d'estudiosos, celebrada durant els dies 1 i 2 d'Octubre de 1.977).